

Αναπροσανατολισμός του μερίσματος της ειρήνης

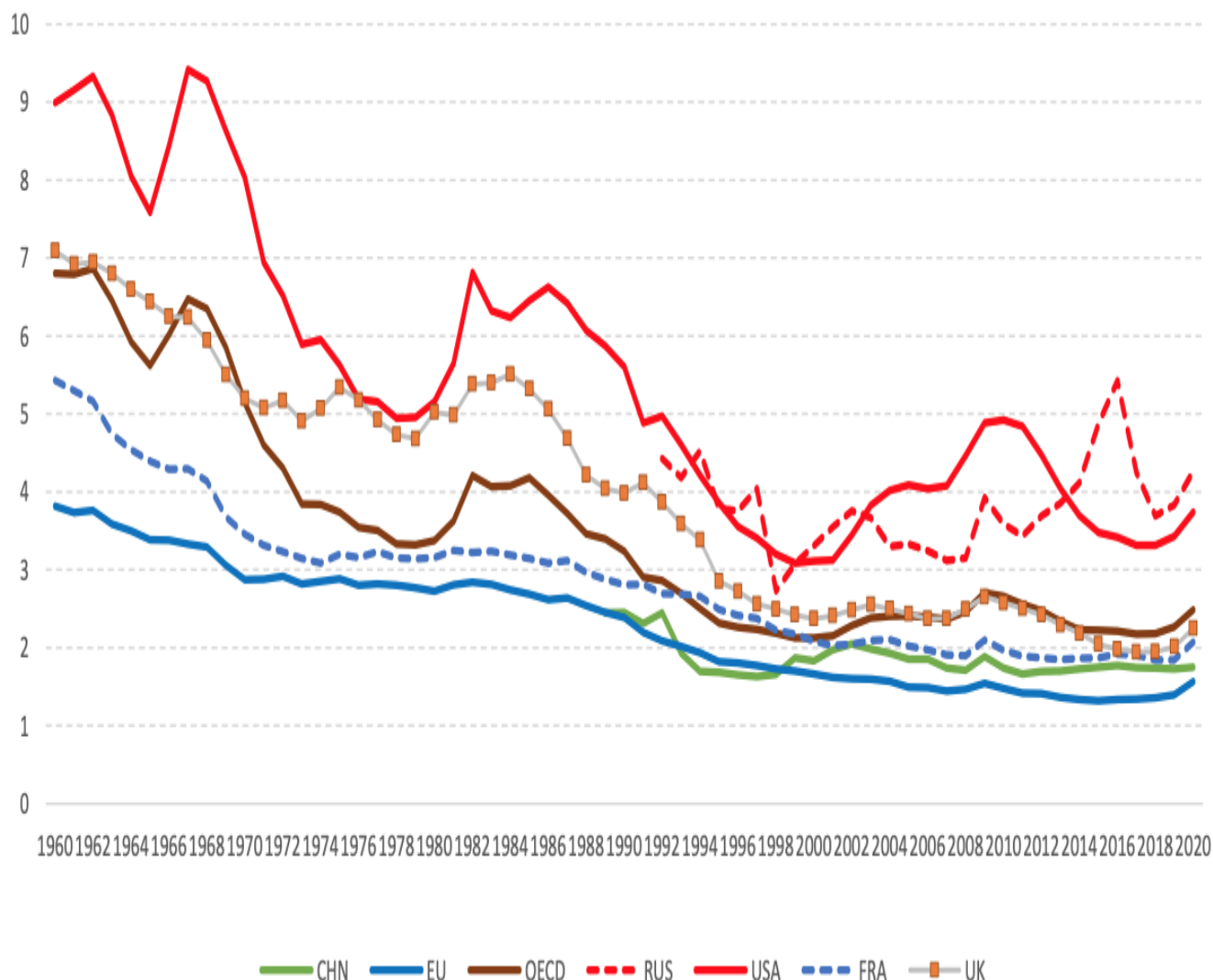
Description

Μαρία Δεμερτζή*

Ο πόλεμος στην Ουκρανία έδωσε τέλος σε ένα 60ετές [μέρισμα](#) της ειρήνης, το ποσό που απελευθερώθηκε μειώνοντας τις αμυντικές δαπάνες και που μπορούσε να επενδυθεί σε επωφελείς οικονομικές δραστηριότητες. Αλλά δεν είναι μόνο η απώλεια αυτού του μερίσματος της ειρήνης που είναι λυπηρή· χρειάζεται επανεξέταση προτεραιοτήτων που αναγκαστικά επιβραδύνουν την πρόοδο.

Οι στρατιωτικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνονταν σταθερά στα περισσότερα μέρη του κόσμου τα τελευταία 60 χρόνια. Ενώ οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) δαπανούσαν κατά μέσο όρο κάτι λιγότερο από το 4% του ΑΕΠ τους για στρατιωτικές δαπάνες το 1960, μέχρι το 2020 αυτή δαπάνη ήταν κοντά στο 1,5% του ΑΕΠ (Γράφημα 1). Αυτή η μείωση συνολικά κατά περίπου 2,5% σε όρους ΑΕΠ σταμάτησε το 2015.

Γράφημα 1: Ετήσιες στρατιωτικές δαπάνες (% του ΑΕΠ)

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Έκτοτε οι στρατιωτικές δαπάνες στην ΕΕ και σε άλλα μέρη του κόσμου έχουν αρχίσει να αυξάνονται. Χωρίς αμφιβολία αυτή η αύξηση θα συνεχιστεί. Εάν υποθέσουμε ότι οι στρατιωτικές δαπάνες θα αυξηθούν κατά 1% από το επίπεδο που είναι σήμερα και σταθεροποιηθούν εκεί, αυτό θα ισοδυναμεί με 140 δισεκατομμύρια ευρώ επιπλέον που θα πρέπει να βρίσκει η ΕΕ κάθε χρόνο.

Ποιο είναι το κόστος ευκαιρίας αυτού του χαμένου μερίσματος; Ποιες άλλες δραστηριότητες θα πρέπει να αποφύγει αναγκαστικά η ΕΕ για να αυξήσει τις αμυντικές δαπάνες;

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή [εκτιμά](#) ότι η ΕΕ θα χρειάζεται μεταξύ 175 και 290

δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως επιπλέον για επενδύσεις αναγκαίες για να την καταστήσουν κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Σε διάστημα 30 ετών, το μέρισμα ειρήνης των 140 δισεκατομμυρίων ευρώ ανέρχεται σε 4,200 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που ισοδυναμεί μόνο με τον λογαριασμό για την απαλλαγή όλων των κτιρίων από τις ανθρακούχες εκπομπές στην ΕΕ.

Καθώς ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται, αναδύονται διάφορες μελέτες σχετικά με το κόστος της ανοικοδόμησής της και τον ρόλο της διεθνούς κοινότητας σε αυτήν την προσπάθεια. Μια [πρόσφατη έκθεση](#) υποστηρίζει ότι μετά τον πρώτο μήνα πολέμου, το κόστος ανοικοδόμησης ανέρχεται στο μεταξύ 200 και 500 δισεκατομμυρίων ευρώ ανάλογα με τη διάρκειά του. Εάν υπολογίσουμε πόσο έχει [κοστίσει](#) η Ρωσία στην Ουκρανία όχι μόνο στο τρέχον πόλεμο, αλλά και σε αυτό του 2014 και τι μπορεί να προβλέψει για τα επόμενα 4 χρόνια, τότε ο λογαριασμός εκτιμάται στα 1.360 δισεκατομμύρια δολάρια. Η ΕΕ θα διαδραματίσει αναγκαστικά σημαντικό ρόλο σε αυτή την ανοικοδόμηση.

Από την άλλη, ίσως μια πιο συγκεντρωτική προσπάθεια για την παροχή ασφάλειας στην ΕΕ μπορεί να έχει κέρδη αποδοτικότητας. Αυτό είναι το [επιχείρημα](#) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς ο τρόπος οργάνωσης της άμυνας στην ΕΕ λειτουργεί σε κατακερματισμένες αγορές που δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν σημαντικές οικονομίες κλίμακας. Μια [μελέτη](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκτιμά πως τα πιθανά κέρδη από πιο αποτελεσματική οργάνωση μπορεί να αποφέρει κέρδη της τάξεως των 26 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Συζητά επίσης ότι εάν η ΕΕ είχε ένα ενιαίο αμυντικό σύστημα όπως οι ΗΠΑ, αυτά τα κέρδη θα ήταν σημαντικά μεγαλύτερα.

Είναι σημαντικό ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία πυροδότησε ένα ανανεωμένο αίτημα για μεγαλύτερο ρόλο της ΕΕ όσον αφορά την ασφάλεια. Σε [πρόσφατη έρευνα](#) που πραγματοποιήθηκε λίγο πριν τον πόλεμο, στην ερώτηση: “Εάν η Ρωσία εισβάλει στην Ουκρανία, ποιος πρέπει να την υπερασπιστεί;” οι ερωτηθέντες θεώρησαν κατηγορηματικά το NATO και την ΕΕ ως τους κατάλληλους υπερασπιστές, και μάλιστα με τον ίδιο βαθμό υποστήριξης για του δύο θεσμούς στα 60%. Αυτό είναι αξιοσημείωτο, διότι ενώ η [συλλογική άμυνα](#) ήταν πάντα η μοναδική αρχή που συνδέει τα μέλη του NATO, η ΕΕ είναι ένα ειρηνευτικό σχέδιο που στοχεύει κυρίως στην προώθηση της οικονομικής συνεργασίας.

Φυσικά, η ΕΕ διαθέτει ρήτρα αμοιβαίας άμυνας ([άρθρο 42.7 ΣΕΕ](#)), χωρίς όμως να έχει ουσιαστική βάση χρηματοδότησης για αυτήν. Το [Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας](#), που είναι μια προσπάθεια επίλυσης ορισμένων από τις ανεπάρκειες της Ευρώπης, έχει να κάνει

περισσότερο με την έρευνα και την ανάπτυξη, κι όχι με τη δημιουργία και τη διατήρηση μιας κοινής αμυντικής ικανότητας. Ο δε προϋπολογισμός της ανέρχεται σε 8 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2021-2027 και ωχριά σε σύγκριση με τα αμυντικά ταμεία των χωρών. Ενδεικτικά, ο ετήσιος αμυντικός προϋπολογισμός της Γερμανίας υπερβαίνει τα 50 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ αυτός της Ελλάδας υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια δολάρια (στοιχεία [SIPRI](#)).

Η δημιουργίας κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής ικανότητας δεν μπορεί να βασίζεται μόνο σε οικονομικούς λόγους. Πρώτα πρέπει να εξεταστεί ο συντονισμός της εξωτερικής πολιτικής. Αυτό όμως συνδέεται στενά με ζητήματα εθνικής κυριαρχίας και ταυτότητας. Είναι δύσκολο να σκεφτούμε μια κοινή αμυντική ικανότητα χωρίς να θίξουμε ζητήματα που υπερβαίνουν την τρέχουσα αρχιτεκτονική της ΕΕ.

Ο αναπροσδιορισμός του μερίσματος της ειρήνης απαιτεί δυστυχώς τον καθορισμό καινούργιων προτεραιοτήτων αλλά είναι εφικτός. Η υπονοούμενη όμως απώλεια της ειρήνης είναι το μεγαλύτερο πιασγύρισμα των τελευταίων πέντε γενεών.

**Η Μαρία Δεμερτζή είναι Υποδιευθύντρια του Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο (think tank) με έδρα τις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύθηκε σε αγγλική έκδοση ως στήλη γνώμης στο Bruegel Blog.*